

فهرست ترجمه‌های فارسی آثار سید مرتضی رحمته الله علیه

مهدی صفرزاده

مقدمه

ساده‌ترین راه دستیابی به افکار و اندیشه‌های اندیشمندان سایر زبانها ترجمه آثار آنها به زبان مقصد است. ترجمه در واقع پیوند دهنده فرهنگی به فرهنگ دیگر است. عوامل بسیاری می‌تواند ضرورت و اهمیت ترجمه یک اثر به زبان دیگر را رقم بزند از قبیل: اهمیت افکار نویسنده، اهمیت موضوع، تازگی موضوع، فقدان تألیف در آن موضوع در زبان مقصد و عواملی دیگر از این دست. اما با همه اینها ممکن است موانعی نیز بر سر راه باشد که دست مترجم را در ترجمه سست کند. یکی از موانعی که در ترجمه آثار برخی از اندیشمندان به وجود می‌آید قلم دشوار اثر است و این ویژگی گاه از ذهن پیچیده مؤلف سرچشمه می‌گیرد. در این هنگام است که هر مترجمی سختی چنین کاری را به جان نمی‌خرد.

به نظر می‌رسد این مانع یکی از موانع مهم در ترجمه آثار سید مرتضی است. قریحه ادبی سید مرتضی و قلم دشوار وی سختی ترجمه آثار او را دوچندان کرده است. به همین دلیل برخی از آثار مهم این متفکر جهان تشیع مانند الشافی یا ترجمه نشده‌اند و یا ترجمه ناقصی از آنها به جای مانده است.

در فهرست زیر کوشش کرده‌ایم تا ترجمه‌های فارسی آثار سید را در حدّ توان گردآوری کنیم و در برخی موارد توصیفی از آنها ارائه کنیم. لازم به ذکر است که ادعای جامع بودن فهرست را نداریم و لازم است تا در این باره جستجوهای بیشتری صورت گیرد.

الشافی:

ترجمه الشافی فی الامامه / مترجم: شیخ خضراشرفی / کتابخانه آستان قدس رضوی
نسخه خطی به شماره عمومی ۲۹۷۲۸

الانتصار:

۱- ترجمه و تحقیق مبحث ارث از کتاب الانتصار (پایان نامه) / نگارش: جمال محمدیان
امیری / استاد راهنما: محمد علی قربانی / استاد مشاورین العابدین قربانی / دانشگاه آزاد
اسلامی، واحد لاهیجان، ۱۳۸۰ / ۲۳۴ ص.

این پایان نامه ترجمه بحث ارث از کتاب الانتصار سید مرتضی است و در دو فصل تنظیم
شده است: فصل اول ترجمه متن کتاب الانتصار مبحث ارث فصل دوم: قواعد و محاسبات ارث
نگارنده پیشگفتار را به سه فصل زیر اختصاص داده است: ۱- تاریخچه ارث در جهان ۲-
اهمیت ارث و تعلیم فرائض ۳- شرح حال سید مرتضی

۲- ترجمه و بررسی مسائل البیع از کتاب الانتصار سید مرتضی (پایان نامه) / نگارش: آل
طه، سید حسین استاد راهنما: گوگانی، حسین / دانشگاه تهران ۱۳۶۹

مطالب مورد بحث در این رساله به شرح ذیل است: - شرح حال سید مرتضی که شامل
زندگی نامه، اساتید و شاگردان، تألیفات و آثار و لقب علم الهدی، ذوالثمانین و... است. - احکام
قوانین اسلام - اهمیت و تقسیم احکام فقهی - اهمیت و تقسیم احکام فقهی - تعریف بیع و
مسائل بیع در کتب فقهی و در کتاب الانتصار - اقسام حقوق - کتاب البیع - معنای خیار و
تعریف خیار حیوان و نظر فقهاء در مورد خیار حیوان - تعریف خیار شرط و نظر فقهاء در مورد آن
- نفی ربابین پدر و فرزند، مسلمان و ذمی - جواز فروختن غلام فراری و شترها شده - تحریم
بیع ففعا - معنا و شرایط خیار تأخیر و نظر فقهاء در مورد آن - مسأله خیاری که از نظر مدت
معین نیست - مسأله فروش چیزی به همراه معامله نقد یا نسیه - مسأله تعجیل در پرداخت با
کاهش مبلغ آن - مسأله جواز فروش حیوان با استثناء کردن - شرح حال مختصری از فقهای که
در این رساله به مطالب آنها استناد شده است. (شیخ مرتضی انصاری - شیخ مفید - محقق
حلی - ابن زهره و...)

۳- ترجمه و تحقیق فصل قضاء و شهادات از کتاب الانتصار سید مرتضی (پایان نامه) /
علی اکبر حسینی معصوم / دانشگاه تهران / ۱۳۸۹.

برخی از مطالب مورد بحث و بررسی در این رساله عبارت است از: شرح حال مصنف،
بررسی واژه قضاء، اقسام قضاء، قضاء و شهادات و مسائل مربوط به آن، مسئله اول: دلیل قول
شیعه در مسئله اول، اشکال و ایراد مخالفین. مسئله دوم: دلیل شیعه امامیه در مسئله دوم از
مسائل قضاء، مسئله سوم: عدم قبول شهادت زنازاده، مسئله چهارم: قبول شهادت نابینا به
شرط عدالت. مسئله پنجم: کیفیت پذیرش شهادت کودکان...

۴- ترجمه، شرح و تحقیق مبحث قضا و شهادات از کتاب الانتصار سید مرتضی (علم الهدی)
(پایان نامه) / نگارش رحمت اله سعیدی گراغانی؛ استاد راهنما محمد علی قربانی؛ استاد مشاور
زین العابدین قربانی / دانشگاه آزاد اسلامی لاهیجان ۱۳۸۱

در این رساله متن عربی به بخشهای همگون و هماهنگ تقسیم گردیده و بعد از هر متن
ترجمه آن آورده شده است. در ترجمه حتی الامکان سعی بر این بوده که امانت رعایت گردد. و
در مواردی که کلمات نیاز به توضیح داشته باشند با گذاشتن شماره درپاورقی بیان شده و علاوه بر
ترجمه متن مباحثی تحت عنوان شرح و تحقیق افزوده شده و در مجموع این رساله از دو بخش
تشکیل شده است الف: قضاوت ب- شهادات

۵- ترجمه فصل طلاق تا ابتدای فصل عده از کتاب انتصار تالیف مرحوم سید مرتضی
(پایان نامه) / عبدالحسین منشی پوری / دانشگاه تهران. دانشکده حقوق / ۱۳۳۳..

۶- ترجمه و تحقیق باب زکات از کتاب الانتصار سید مرتضی (پایان نامه) / محمد حسین
فرجی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی علیه السلام - دانشکده فقه و مبانی حقوق
اسلامی / ۱۳۸۶.

۷- ترجمه و تحقیق بخش حدود و دیات کتاب الانتصار سید مرتضی (پایان نامه) / زهرا پور
بناء / دانشگاه آزاد اسلامی / ۱۳۸۹.

۸- ترجمه و تحقیق کتاب الانتصار سید مرتضی علم الهدی، مسائل «الصيد والذبائح و
الاطعمه والاشربه واللباس» (پایان نامه) / مرتضی میرکریمی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد
یادگار امام خمینی (ره) / ۱۳۸۸.

۹- ترجمه و تحقیق کتاب حج از الانتصار سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / حسن

- محرم نژاد / دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی رحمته الله. دانشکده الهیات / ۱۳۸۶
- ۱۰- ترجمه و تحقیق مباحث، حدود، قصاص، دیات از کتاب انتصار سید مرتضی (پایان نامه) / یزدان عیسی پورهادی / دانشگاه آزاد اسلامی / ۱۳۸۹
- ۱۱- ترجمه و تحقیق مسائل بخش نماز کتاب الانتصار سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / دانشگاه آزاد اسلامی / مریم گنجی سیگارودی / ۱۳۸۹
- ۱۲- ترجمه و تحقیق مسائل نکاح از کتاب انتصار سید مرتضی (پایان نامه) / نصیرکیایی / دانشکده الهیات و معارف اسلامی تهران / ۱۳۶۹
- مؤلف در این پایان نامه مسائل نکاح از کتاب سید مرتضی (علم الهدی) را ترجمه نموده و سعی نموده با مروری بر ابواب مرسوم مبحث نکاح، توضیحی کوتاه درباره مطالب مطروحه در این رساله بیان نماید
- ۱۳- ترجمه و شرح تحقیق کتاب بیع، ربا، صرف و کتاب شفعه از الانتصار (پایان نامه) / نسرین عوض پور / دانشگاه آزاد اسلامی تهران - دانشکده فقه و مبانی حقوق اسلامی / ۱۳۸۲
- هدف این پژوهش ترجمه، شرح و تحقیق مسائلی چند از کتاب الانتصار سید مرتضی رحمته الله است که شامل برد و بخش می شود: (۱) کتاب بیع، ربا، صرف (۲) کتاب شفعه.
- مباحث: خیار حیوان، خیار شرط، فروش بنده فراری، بیع ققاع، حکم خرید و فروش بدون قبض و اقباض، اگر مدت حکم خیار شرط معین نشود، خیار عیب، استثنا کردن بعض مبیع، ربا، صرف، شفعه در لغت، مواردی که حق شفعه در آن جاری می گردد، حکم شفعه در صورتی که چندین شریک در بین باشد، حق شفعه برای کافر، سقوط حق شفعه، حق شفعه در موقوفات و از مباحث دیگر پژوهش مسأله شفعه می باشد که آن از شفع به معنی زوج بوده در اصطلاح فقهی حق داشتن شریک است
- ۱۴- ترجمه و شرح تحقیق باب طهارت الانتصار سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / شریف مراقی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان / ۱۳۸۱
- ۱۵- ترجمه، شرح و تحقیق کتاب الصیام از کتاب انتصار سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / مهری قنبری دوست کوهی / دانشگاه آزاد اسلامی تهران / ۱۳۸۸
- ۱۶- شرح و تحقیق مبحث مسائل حدود، قصاص و دیات از کتاب الانتصار تالیف سید

مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / محمدرضا پناهی شهری / دانشگاه آزاد اسلامی / ۱۳۸۹.

الناصریات

۱- ترجمه و شرح و تحقیق کتابهای بیوع، شفعه، رهن، غصب، دیات، ایمان، قضاء و مسائل متفرقه از کتاب مسائل الناصریات سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / نگارش محمد حسین پور / استاد راهنما زین العابدین قربانی؛ استاد مشاور محمد علی قربانی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان ۱۳۸۵

چکیده: این پایان نامه شامل پیشگفتار و مقدمه و هشت فصل می باشد. در پیشگفتار نحوه و انگیزه تحقیق و در مقدمه تعریف علم فقه و فایده علم فقه و... و خلاصه ای از شرح حال سید مرتضی علم الهدی بیان شده است. در فصل اول مباحثی درباره بیع، از قبیل بیع به اختیار موعود تسلیم مبیع و ثمن و ذکر انواع اختیارات و تشریح خیار مجلس بحث شده است. در فصل دوم راجع به احکام شفعه از قبیل تعریف شفعه و شرائط اخذ به شفعه و... مطرح شده، در فصل سوم احکام رهن و در فصل چهارم احکام غصب مفصلاً بررسی شده، در فصل پنجم بحث دیات و قصاص و ادله اثبات قتل عمد و مواردی که دیه بر بیت المال می باشد مورد بررسی قرار گرفته. در فصل ششم بحث قسم و احکام آن مطرح شد. و در فصل هفتم ادله اثبات دعوی به اختصار ذکر و بحث شهادت (بینه) به تفصیل تحقیق شده. در آخرین فصل مسائل متفرقه که سید مرتضی در کتاب مطرح نموده اند از قبیل بحث ربا، حق انتفاع، دین، احکام صید و ذبح و... مورد بررسی قرار گرفته لازم به ذکر است که در هر باب آیات و روایات مربوطه ذکر شده و در نهایت نتیجه گیری شده است.

۲- ترجمه شرح تحقیق باب طهارت الناصریات سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / مجید

محسنی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان ۱۳۸۵

۳- ترجمه، شرح و تحقیق بخش حج، زکات، صیام، طلاق و نکاح از کتاب مسائل الناصریات

سید مرتضی علم الهدی (پایان نامه) / مصطفی وهابی / دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان.

تنزیه الأنبیاء

۱- تنزیه الأنبیاء، پژوهشی قرآنی درباره عصمت پیامبران و امامان علیهم السلام

ترجمه امیرسلمانی رحیمی / انتشارات آستان قدس ۱۳۷۷-۳۰۳ ص
مسأله عصمت پیامبران و امامان علیهم السلام از دیرباز مورد بحث و گفتگوی فرّق مختلف بوده است؛
لذا این کتاب با استدلال و استناد به محکّمات، عقاید شیعه امامیه را بررسی می کند و آن را بر
کرسی حقیقی خود می نشاند.

درباره این ترجمه نکات زیر قابل توجه است:

۱- ترجمه کتاب روان و گویاست و فهم آن برای خواننده تکلفی ندارد
۲- مترجم پس از ترجمه، کار مقابله و تطبیق ترجمه با متن اصلی را زیر نظر استادش حسن
خزاعی انجام داده است

۳- پس از مقدمه مترجم تصاویری از قدیمی ترین نسخه کتاب در کتابخانه آستان قدس
رضوی آمده است

۴- مترجم در مقدمه کتابهایی را که با عنوان تنزیه الانبیاء یا تنزیه الأنبیاء والأئمّه نوشته
شده است فهرست کرده و توصیف مختصری از هر کدام ارائه کرده است

۲- ترجمه و تحقیق تنزیه الانبیاء (بخش انبیاء) (پایان نامه) / نگارش: شایگان، محسن /
استاد راهنما: آذرنوش، آذرتاش / دانشگاه تهران ۱۳۷۵

کتاب «تنزیه الانبیاء» دارای سه بخش است که عنوان هر یک به ترتیب عبارت است از:
آرای فرّق مختلف درباره عصمت پیامبران و نقد آنها، بررسی آیات و روایات حاکی از ارتکاب گناه
توسط پیامبران و اثبات عصمت ائمه شیعه، در این پایان نامه بخش نخست کتاب، ترجمه و
بررسی شده است. نویسنده پایان نامه در پاورقی مآخذ روایات و اشعار را ذکر و اعلام و
اصطلاحات را شرح کرده است و در پیوست، تفصیل روایات اسلامی و آیات کتب مقدس
(تورات و انجیل) را در خصوص داستان پیامبران آورده و بدینوسیله نتیجه گرفته، عقیده به عدم
عصمت پیامبران ریشه در اسرائیلیات دارد.

۳- ترجمه و تحقیق بخش اول کتاب تنزیه الانبیاء سید مرتضی (علم الهدی)
(پایان نامه) / نگارش: نرگس میرزاده / استاد راهنما: عباس همای - استاد مشاور: محمد مهدی
مظاهری / دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکزی تهران ۱۳۸۲

چکیده: ترجمه و شرح بخش اول کتاب «تنزیه الانبیاء» سید مرتضی و گردآوری آراء
دانشمندان علوم قرآنی از فرقه های مختلف در باب عصمت انبیا است. کتاب تنزیه الانبیاء علم

الهدی، کتابی تحقیقی در زمینه مسئله عصمت انبیا و بررسی آیاتی است که در آنها به پیامبران نسبت‌هایی داده شده که قابل تأویل هستند. وی در این کتاب عصمت را از ویژگی‌های بارز پیامبران و لازمه نبوت آنها دانسته و این موضوع را با زندگی انبیای الهی از آدم تا خاتم تطبیق داده است. مترجم ذیل هر قسمت، علاوه بر ترجمه متن، به تحقیق پیرامون موضوع مورد بحث پرداخته و قول برتر را معرفی کرده است و متن مورد نظر را به ضمیمه آورده است. در این قسمت از کتاب که ترجمه بخش اول است از عصمت نوح، ابراهیم، یعقوب، یوسف، ایوب، شعیب و موسی علیهم‌السلام سخن رفته است.

۴- ترجمه، نقد و تحقیق بخش دوم کتاب تنزیه الانبیاء (سید مرتضی) (پایان نامه) / فرشته عباسی / دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی / ۱۳۸۳.

هدف پژوهش شناخت نظریات اهل سنت درباره عصمت انبیا علیهم‌السلام به جهت پاسخگویی ورد نظریات غلط مطرح در این مورد و ارائه دست مایه‌ای برای دستگیری از نسل جوان است. روش پژوهش در بخش تحقیق، روش کتابخانه‌ای و استفاده از کتب و CD های کامپیوتری و سایت های اسلامی در بخش ترجمه با استفاده از کتاب های لغت و کتابهای نحوی کار ترجمه انجام شده است. نتایج نشان می دهد که ساحت انبیاء از هرگونه عیب و گناه و اشتباه و خطا مبرا است. و انبیا با توجه به علم و آگاهی و بینش عمیقی که داشته اند از این عیوب مبرا بوده اند و آنچه به ایشان نسبت داده شده، یا اساساً دروغ بوده و یا حداکثر ترک اولی بوده که از ایشان سرزده است.

تذکر:

ترجمه کتاب تنزیه الانبیاء به زبان اردو

مرحوم آقا بزرگ طهرانی در الذریعه دو ترجمه از کتاب تنزیه الانبیاء معرفی کرده است:

۱- تحفه الأتقیاء فی ترجمه النصف الأول من تنزیه الانبیاء للشریف المرتضی بلغة أردو. طبع

بأهتد للسید شریف حسین الهندی^۱

۲- تحفه الانبیاء فی ترجمه تنزیه الانبیاء للسید المرتضی بلغة أردو. مطبوع کما فی بعض

الفهارس المطبوعة. ولعله عین تحفه الأتقیاء^۲

۱- آقابزرگ طهرانی، الذریعه، ج ۳، ص ۴۰۸

۲- آقابزرگ طهرانی، الذریعه، ج ۳، ص ۴۲۲

المقنع

امامت و غیبت از دیدگاه علم کلام: ترجمه المقنع فی الغیبه / ترجمه: واحد تحقیقات مسجد مقدس جمکران / ناشر: مسجد مقدس جمکران ۱۳۸۳

مترجم در مقدمه، به صورت گزارش، زندگی نامه و نسب سید مرتضی علیه السلام و اثر المقنع را مورد بررسی قرار داده است. کتاب سید مرتضی علیه السلام نخست در بخش اول درباره امامت و عصمت بحث می کند. سپس دیدگاه فرقه هایی از قبیل کیسانیه، ناووسیه، و واقفیه درباره مهدی منتظرا بیان می کند، در ادامه سبب غیبت امام مهدی علیه السلام می آید و مؤلف معتقد است که بر ما لازم نیست که سبب غیبت آن حضرت را به شکل معین و مشخص بیان کنیم، بلکه برای دانستن نیکو بودن غیبت او، همین مقدار کافی است که بدانیم او معصوم است و کسی است که هیچ کار ناشایسته ای انجام نمی دهد. همچنین ایشان سبب مخفی بودن امام زمان علیه السلام از دشمنان و دوستانش را ذکر و بین این دو فرق قائل است. و در ادامه به اقامه حدود الهی در زمان غیبت اشاره می شود و بخش دوم که تکمله ای است که بعد از اتمام المقنع بر آن افزوده شده، در آن از کیفیت ارتباط امام غایب علیه السلام با دوستان خود در دوران غیبت و نیز از چگونگی رفتار شیعیان با او، چگونگی آگاهی امام به زمان ظهور و عدم امکان جایگزینی برای امام بحث نموده است.

دیوان المرتضی

ترجمه و تحلیل ادبی و محتوایی مراثی حسینی سید مرتضی (رساله دکتری) / نگارش: محمد اسمعیل زاده / استاد راهنما: محمود شکیب / دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، ۱۳۸۷.

این رساله، به ترجمه و تحلیل ادبی و محتوایی مراثی حسینی سید مرتضی پرداخته است. نویسنده پس از ذکر زیست نامه سید مرتضی، به شعرا و می پردازد و بر این باور است که شعر سید مرتضی، آینه تمام نمای روزگار است؛ زیرا به اندازه کافی ثروتمند بود و نیازی به تملق گویی و سرودن اشعار متکسبانه نداشت. وی شاعری توانا و زبان آور بود؛ ولی در شعر به شهرت و آوازه برادرش سید رضی نرسید و شاید تلاش حاسدان و دشمنانش یکی از علل آن باشد.

سید مرتضی، چهارده قصیده کوتاه و بلند مستقل، در ۶۹۶ بیت در رثای جدش

امام حسین علیه السلام سروده است. در این مراثی سوزناک که به طور معمول، آنها را در روز عاشورا می‌سروده، از مبانی فکری شیعه و آرمان‌های آن دفاع کرده و تشیع مخلصانه خود را به نمایش گذاشته است. بررسی مضامین مراثی حسینی سید مرتضی اهمیت خاصی دارد؛ چراکه با پرداختن به آن معلوم خواهد شد که وی کدامین واقعیات تاریخی را یادآور شده و چگونه بر امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش گریسته و چه عبرت‌هایی را فراروی خوانندگان اشعار خویش قرار داده است.

الفصول المختارة من العيون و المحاسن

دفاع از تشیع (ترجمه الفصول المختاره)

مترجم: آقا جمال خوانساری (۱۱۲۲هـ) تصحیح: صادق حسن زاده با همکاری علی اکبر زمانی نژاد، قم، ناشر: مؤمنین، چاپ سلمان فارسی، ۱۳۷۷، ۷۱۳ ص، وزیری.

جمل العلم و العمل^۱

ترجمه قسمتی از کتاب جمل العلم و العمل / نگارش: عطاری، فضل الله استاد راهنما؛
مدیرشانه چی، کاظم / دانشگاه: فردوسی مشهد ۱۳۴۹

طیف الخيال

گستره خیال / مترجم: دکتر نصرت الله فروهر / سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، دفتر مطالعات دینی هنر ۱۳۷۶ / ۳۰۵ ص.

امالی (غرر الفوائد و درر القلائد)

۱- گردآوری ترجمه و تحقیق سی و پنج آیه شریفه قرآن از کتاب امالی

سید رسول حجازی / دانشکده اصول دین ۱۳۸۲

۲- ترجمه، نقد و شرح مباحث قرآنی و حدیثی بخشی از امالی سید مرتضی تا مجلس ۱۵ /

سید عبدالمجید حسینی زاده هرات / ۱۳۸۴ / دانشگاه فردوسی مشهد.

۱- از این کتاب دو چاپ در دست رس است: یک چاپ به همت سید احمد حسینی که در ۱۳۸۶ در نجف اشرف، چاپ دیگر به همت رشید الصفار در ۱۳۸۷ در نجف اشرف.

رسالة في العمل مع السلطان

۱- میراث سیاسی: رسالة في العمل مع السلطان / مترجم: محمود شفیعی / مجله: علوم سیاسی - دانشگاه باقرالعلوم (ع)، تابستان ۱۳۸۰ - شماره ۱۴ (۱۸ صفحه - از ۲۵۵ تا ۲۷۲)
این نوشته عهده دار ترجمه یکی از رساله های سیاسی سید مرتضی است. اما به عنوان مقدمه به برخی از مؤلفه های اندیشه سیاسی وی اشاره می کند.

پیام کلی رساله حاضرین است که همکاری با سلطان جائز در صورتی که فواید دینی داشته باشد، مانند این که حقی احیا شود، عدالت برپا گردد، حدود الهی جاری شود یا انسان به حد اکراه و اجبار اضطراری برسد و در صورت ترک همکاری جاننش به خطر بیفتد، واجب یا ناچار می گردد و در صورتی که عدم پذیرش مسئولیت ضرر فردی قابل تحمل داشته باشد، پذیرش آن مباح می شود و در غیر این موارد همکاری ممنوع است.

در این جا لازم است چند نکته درباره ترجمه این رساله یاد آوری بشود: ۱. در این ترجمه تا آن جا که ممکن بوده، تلاش شده بدون دخل و تصرف در الفاظ و جملات مؤلف صورت گیرد؛ اما در مواردی به ناچار برای هماهنگی با گفتار فارسی، ترجمه آزاد انجام شده است.

۲. در مواردی نیازه توضیح کوتاهی بوده که مترجم توضیحات خود را داخل قلاب بیان کرده است.

۲- ترجمه رسالة في العمل مع السلطان (در کتاب مکتب ها و فرقه های اسلامی در سده های میانه تألیف ویلفرد مادلونگ) / مترجم: جواد قاسمی / آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهشهای اسلامی ۱۳۷۵

المسائل الميفارقيات

جوابات مسائل اهل میافارقین / نویسنده: علم الهدی، سید مرتضی / مترجم: بختیاری کوه سرخی، محمد حسین / مجله: نامه آستان قدس، سال ۱۳۴۶ - شماره ۳۱ (۲۲ صفحه - از ۳۶ تا ۵۷)

